

Skolevers drogvanor 2020

CAN rapport 197

Ulf Guttormsson (red.)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

Layout: Ida Ömalm Ronvall

ISBN 978-91-7278-321-8 (pdf)

urn:nbn:se:can-2020-12 (pdf)

Skolelevers drogvanor 2020

Ulf Guttormsson (red.)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Rapport 197

Stockholm 2020

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	6
Resultat	7
Debutålder	8
Alkohol	10
Narkotika	14
Narkotikaklassade läkemedel	16
Dopning	18
Tobak och e-cigarettor	20
Spel om pengar	22
Regionala skillnader	24
Om undersökningen	27
Avvikelser i 2020 års datainsamling	27
Metodologiska slutsater	31
Referenser	32
Bilaga 1: Frågeformulär	35
Tabellbilaga	www.can.se

Förord

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är ett nationellt kompetenscentrum inom ANDT-området. Vårt uppdrag är att sprida kunskap om konsumtions- och skadeutvecklingen av alkohol och andra droger i samhället. Det gör vi genom undersökningar, sammanställningar och forskning, men även via kunskapshöjande insatser. Större återkommande nationella undersökningar är Monitormätningarna, Vanor och konsekvenser samt våra skolundersökningar.

CAN är en del av civilsamhället med omkring 50 medlemsorganisationer. Styrelsen utses av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Vetenskapsrådet, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen samt årsmötet. Regeringen utser ordförande och ersättare.

Att följa ungdomars användning av alkohol och andra droger är viktigt för att kunna vidta rätt förebyggande åtgärder på nationell, regional och lokal nivå. Sedan 1971 görs därför årliga nationella enkätundersökningar utvecklingen i årskurs 9 och sedan 2004 i gymnasiets år 2. Under 2000-talet tillkom frågor gällande spel om pengar.

På grund av coronapandemin hade gymnasieleverna distansundervisning under datainsamlingsperioden på vårterminen 2020. Det gjorde att det inte blev möjligt att göra någon undersökning i gymnasiet. Denna rapport redovisar därför endast nya resultat för årskurs 9. Det görs dessutom i mer kortfattad form än normalt.

Ulf Guttormsson har varit redaktör för rapporten och fem medarbetare från avdelningen för analys och metod har bidragit med innehåll. Vilka dessa är framgår av respektive kapitel. Till rapporten hör en tabellbilaga som återfinns på CAN:s hemsida. Undersökningen och rapporten har finansierats av Socialdepartementet.

Avslutningsvis vill vi skänka ett stort tack till alla de elever och lärare som genom åren delat med sig av sin tid och sitt engagemang genom att delta i datainsamlingen och därmed också har möjliggjort den här rapporten.

Stockholm, december 2020

Charlotta Rehnman Wigstad,
Direktör CAN

Sammanfattning

Huvudsyftet med skolundersökningen är att följa utvecklingen av användningen av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar, och att studera användningsmönster i olika grupper. Datainsamlingen genomförs med hjälp av anonyma enkäter som besvaras i klassrummen. Deltagarna väljs ut utifrån ett riksrepresentativt urval. Till följd av distansundervisning i gymnasiet på grund av coronapandemin kunde undersökningen 2020 endast genomföras i årskurs 9. Trots att såväl skol- som elevbortfallet var högre än normalt bedöms det inte ha påverkat resultatens kvalitet i någon avgörande grad.

Under 2000-talet har användningen av alkohol och tobak minskat bland eleverna i årskurs nio. Andelen som före 14 års ålder debuterat med alkohol, snus, cigaretter eller cannabis har exempelvis sjunkit från 63 till 18 procent. Det är framförallt alkoholkonsumtionen som har sjunkit. Det har i sin tur resulterat i en minskning av mängden alkoholrelaterade problem. Även spel om pengar har minskat, men endast under 00-talet. Andelarna som rapporterat användning av anabola androgena steroider respektive narkotika har varit tämligen oförändrade under hela 2000-talet.

Samtidigt finns några negativa utvecklingstendenser som bör nämnas. Andelen som snusar har ökat sedan 2018. Fler pojkar än flickor snusar, men relativt sett har den största ökningen skett bland flickorna. Andelen flickor som dricker alkohol har dessutom stigit sedan 2018. År 2020 noterades det även en ökning bland flickor i att spela om pengar, jämfört med 2019.

Sedan två år mäts användningen av icke-förskrivna bensodiazepiner, opioider och centralstimulerande medel, det vill säga narkotikaklassade läkemedel. Totalt 8 procent av niorna uppgav 2020 att de har använt sådana läkemedel utan läkarordination och om dessa adderas till de som använt narkotika närpå fördubblas andelen med narkotikaerfarenhet. Vad gäller narkotika kan det även nämnas att frekvensen av användningen ligger på något högre nivåer jämfört med tidigare.

En nyhet i årets rapport är att ANDTS-resultaten redovisas efter SKR:s kommunindelning och av denna framgår exempelvis att narkotikaanvändning är vanligast i storstadsregioner. En annan nyhet är att det första gången ställts frågor om PWO, preparat som används i syfte att höja den fysiska prestationen i tränings- eller tävlingssammanhang. Totalt uppgav 10 procent av eleverna att de använt sådana medel under de senaste 12 månaderna och detta var vanligare bland pojkar än bland flickor (16 jämfört med 4 procent).

Resultat

Resultaten presenteras kapitelvis för alkohol, narkotika, narkotikaklassade läkemedel, dopning (inklusive PWO-substanser), tobak, samt spel om pengar. Ansvarig författare framgår av respektive kapitel. Inledningsvis presenteras hur debutåldern utvecklats under 2000-talet och sist i resultatdelen finns regionala redovisningar. Rapporten avslutas med en kort beskrivning av undersökningsmetodiken, samt en fylligare genomgång av de avvikelser i 2020 års datainsamling som uppstått på grund av coronapandemin.

Resultaten redovisas framförallt uppdelade på kön och årskurs. Normalt presenteras procenttal beräknade på samtliga elever i respektive grupp, inklusive de elever som inte svarat på frågan. Internbortfallet ("ej svar") ingår alltså då procentandelarna har beräknats. Avvikelser från detta påtalas i förekommande fall.

När resultat anges vara statistiskt signifikanta är de det på minst femprocentnivån. Vid signifikanstestning tas hänsyn till att individerna är klustrade i skolklasser.

Tabeller i texten har bokstavsbeteckningar, medan siffrumrerade tabeller återfinns i tabellbilagan i Excel på www.can.se. I tabellerna kan följande beteckningar finnas:

- . Uppgift kan inte förekomma (pga. att årskursen inte ingått i undersökningen, frågan inte ställts, etc).
- .. Uppgiften är för osäker för att återges eller kan inte hittas.
- Ingen frekvens (dvs. ingen elev har angett svarsalternativet).
- 0,0 Procenttal avrundat till 0 (dvs. svarsalternativet har angetts av minst en elev men av färre än 0,05 procent).

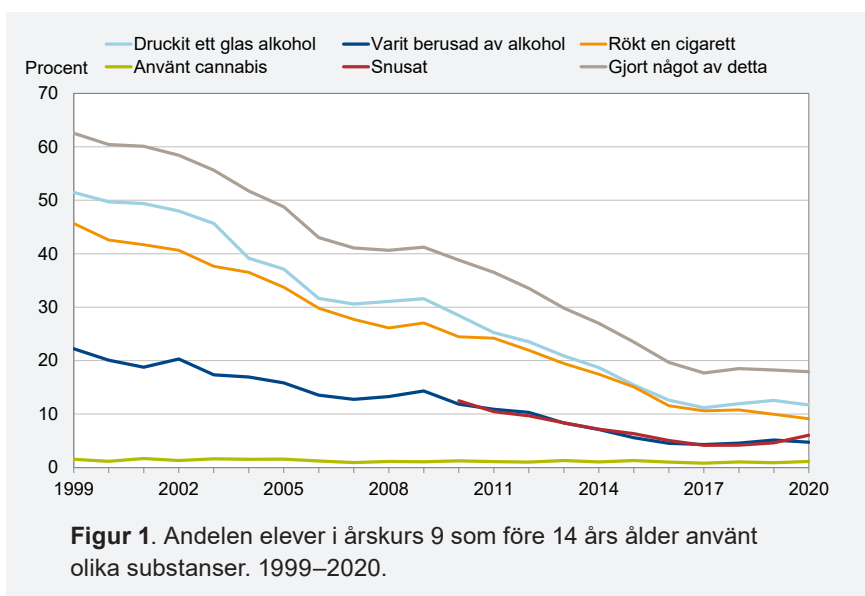
Debutålder

Ulf Guttormsson

Yngre personer är socialt och medicinskt känsligare för droganvändning (Gruber m.fl., 2012; Silveri, 2012; Monit, 2005). Det finns dessutom kopplingar mellan tidig debut och mera omfattande vanor senare i livet (Pitkänen m.fl., 2005; Dawson m.fl., 2008; McCambridge, 2011). Sammantaget finns det därför stora vinster att göra för såväl samhälle som individer om substansdebuten förflyttar sig uppåt i åldrarna.

I Folkhälsomyndighetens indikatoruppföljning bevakas hur debutåldern utvecklas för att ha druckit, respektive berusat sig med, alkohol samt att ha använt tobak (cigaretter eller snus). Det görs genom att följa andelen elever i årskurs 9 som, enligt CAN:s skolundersökning, har gjort något av detta före 14 års ålder. Utvecklingen framgår av figur 1 (tabell 106), i vilken även cannabis inkluderats (även sniffning/boffning ingår men visas ej i figuren).

Mellan 1999 och 2017 sjönk andelen som debuterat med alkohol, tobak eller cannabis före 14 års ålder, från 63 till 18 procent. Därefter har dock ingen

ytterligare nedgång av tidig debut inträffat. Det vanligaste bland de som substansdebuterat före 14 års ålder är att ha provat alkohol och cigaretter, därefter kommer snus samt alkoholberusning och sist att ha provat cannabis. Cannabisdebut vid denna tidiga ålder har varit ovanligt under hela perioden, medan alkohol och cigaretter sjönk tämligen konstant fram till 2017.

Med data från skolundersökningen har det visats att gymnasieelever som debuterat tidigare (före 16 års ålder) i större utsträckning var regelbundna konsumenter av alkohol, cigaretter och snus, jämfört med de som debuterat senare i livet (Guttormsson & Zetterqvist, 2019). Samma studie visade även att bland den minskande grupp som överhuvudtaget debuterat med tobak eller alkohol hade den genomsnittliga debutåldern stigit under 2000-talet.

Debutåldern har alltså ökat under de senaste 20 åren, vilket är positivt ur ett skadehänseende samt i linje med resultat från andra länder (Keyes m.fl., 2019; Livingston, 2020). Ökningen i debutålder är dock en trend som har avstannat under de senaste åren.

Alkohol

Siri Thor

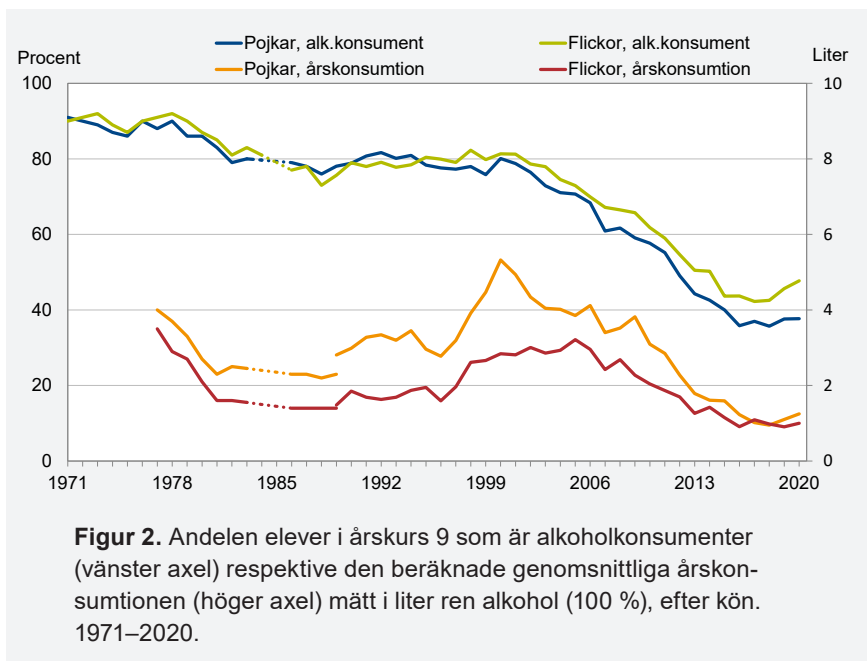
Sedan början av 2000-talet har andelen alkoholkonsumenter, såväl som mängden konsumerad alkohol bland svenska skolelever, minskat och ligger idag på historiskt låga nivåer.

I den senaste undersökningen, 2020, svarade 42 procent av niondeklassarna att de druckit alkohol under de senaste 12 månaderna (dessa benämns som alkoholkonsumenter). Detta är historiskt sett en låg nivå, men den nedåtgående trenden har åtminstone tillfälligt stannat av (figur 2 och tabell 2). I årets undersökning var 48 procent av flickorna alkoholkonsumenter jämfört med 38 procent av pojkarna. Utvecklingen pekar alltså just nu mot att den nedåtgående trenden stannat av. Det finns indikationer på att den skiftat riktning mot en ökning av andelen alkoholkonsumenter. Andelen flickor i nian som dricker alkohol, har till exempel ökat med 6 procentenheter sedan 2017.

Även den genomsnittliga årskonsumtionen har minskat under 2000-talet. Den uppmättes i årets undersökning till 1,1 liter ren alkohol i årskurs 9, se figur 2 (tabell 6). Även denna sjunkande trend ser ut att ha bromsats in sedan några år tillbaka. Detta sammanfaller alltså med utvecklingen av alkoholkonsumenter. Historiskt sett har pojkarnas konsumtion legat högre än flickornas, men sedan 2017 är könsskillnaderna små.

8 procent uppgav att de hade intensivkonsumerat alkohol minst en gång i månaden. Det var ungefär lika vanligt bland pojkar och flickor. Måttet intensivkonsumtion följer andelen som dricker stora mängder alkohol vid ett och samma tillfälle och avser att spegla drickande som leder till berusning. Även andelen som intensivkonsumerat har minskat under 2000-talet, men har legat ganska stabilt under några år (tabell 9).

Vad gäller anskaffningen av alkohol var Systembolaget den vanligaste ursprungskällan, följt av person som säljer smugglad alkohol (tabell 16). Så har det sett ut sedan denna fråga började ställas i undersökningen för ca tio år sedan.

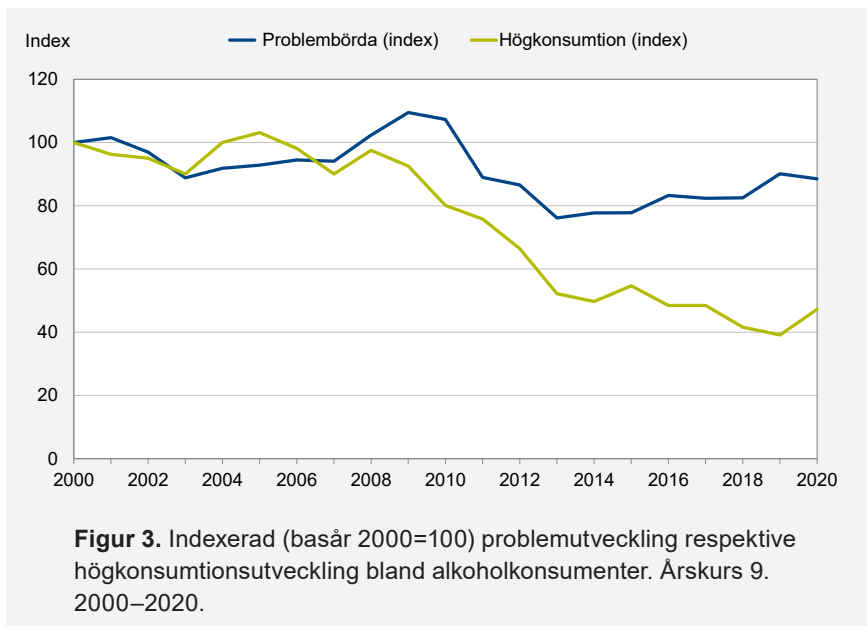

Alkoholrelaterade problem

I samband med den minskande alkoholkonsumtionen under 2000-talet har även den alkoholrelaterade problembördan minskat bland eleverna. Detta gäller såväl gruppen skolelever i stort, som bland de skolelever som dricker alkohol. Utvecklingen har mätts med hjälp av ett index, baserat på ett flertal frågor om alkoholrelaterade problem. Eleverna får svara på om de, i samband med att de druckit alkohol, varit med om olika händelser eller gjort vissa saker. Frågorna innefattar olika typer och grad av allvarlighet, till exempel om ägodelar som förstörts eller att ha kört motorfordon i samband med alkoholkonsumtion. Dessa händelser betraktas i sammanhanget som alkoholrelaterade problem.

År 2000 är indexets så kallade basår. Detta gör att alla år förhåller sig till basåret. Om problembördan är lika stor som under basåret så blir värdet 100. Ett värde mindre än 100 innebär således att problembördan är mindre än vad den var under basåret och ett värde över 100 innebär att ungdomarna det året upplevde mer alkoholrelaterade problem än vid basåret. Även måttet högkonsumtion¹ bland alkoholkonsumenter, som redovisas i detta avsnitt, har indexerats och avläses med hjälp av samma princip.

¹ Måttet högkonsumtion fångar in de elever som veckovis dricker en alkoholmängd som överstiger ett visst antal standardglas. Gränsen är 9 standardglas för flickor och 14 standardglas för pojkar.

Jämfört med basåret har den rapporterade problembördan hos alkoholkonsumenterna minskat. Den var som lägst 2013. Sedan dess har nedgången stannat av, med en tydlig ökning mellan 2018 och 2019 (figur 3). I figuren går det att se att utvecklingen av problembördan i stora drag följer utvecklingen för andelen bland alkoholkonsumenterna som är högkonsumenter. Detta gäller särskilt nedgången som började kring 10-talet. Detta är rimligt eftersom en hög alkoholkonsumtion är kopplad till en ökad risk för alkoholrelaterade problem (Taylor m.fl. 2010 och Thor m.fl. 2017).

I tabell A framgår det hur stor andel, bland de nior som dricker alkohol, som rapporterat olika typer av problem år 2020. De vanligaste problemen är att ha grälat, haft sönder saker eller kläder, samt att ha blivit fotad eller filmad i en pinsam eller kränkande situation. Omkring en femtedel av eleverna uppgav vart och ett av dessa. Det var genomgående en större andel flickor än pojkar som nämnde just dessa problem. Störst skillnad var det vad gäller att ha blivit fotad eller filmad i en pinsam eller kränkande situation. 16 procent av pojkarna och 22 procent av flickorna rapporterade detta.

I flera andra fall var däremot förhållandet omvänt. Till exempel var det en större andel pojkar (18 procent) än flickor (10 procent) som uppgav att de har kört motorfordon i samband med alkoholkonsumtion.

Tabell A. Andelen elever som upplevt olika typer av problem i samband med alkoholkonsumtion senaste 12 månaderna. Procentuell fördelning bland alkoholkonsumenter. Årskurs 9. 2020.

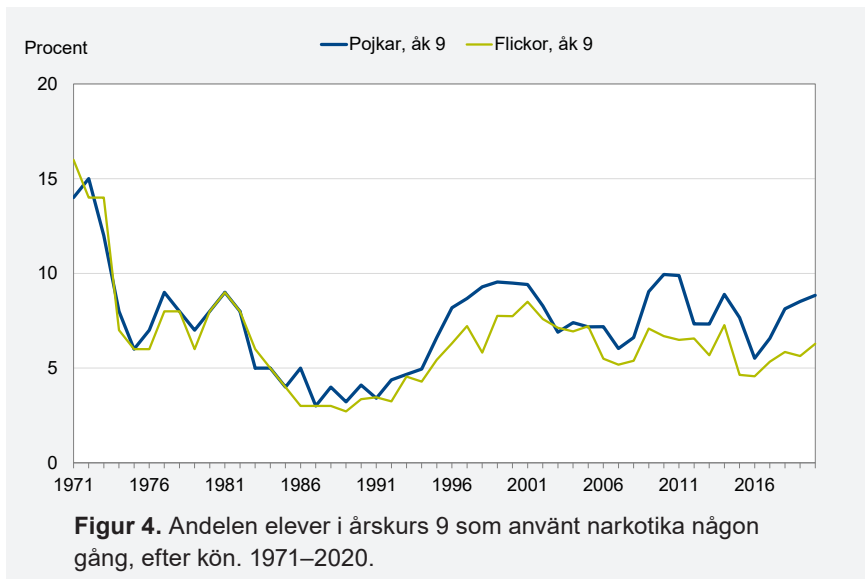
	Pojkar (n=808)	Flickor (n=926)	Alla (n=1753)
Råkat i gräl	18	22	20
Förstört saker eller kläder	19	21	20
Blivit fotad/filmad i en pinsam/kränkande situation	16	22	19
Åkt moped/bil/motorfordon med berusad förare	14	15	14
Problem med förhållandet till vänner	8	19	14
Kört moped, bil eller annat motorfordon	18	10	14
Tappat pengar eller andra värdesaker	13	14	13
Råkat ut för olycka eller skadats	13	13	13
Problem med förhållandet till föräldrar	9	15	12
Badat på djupt vatten	11	9	10
Haft sex du ångrat dagen efter	8	10	9
Råkat i slagsmål	10	5	7
Blivit utsatt för våld	6	5	6
Medvetet skadat dig själv	4	6	5
Råkat i bråk med polisen	7	3	5
Medvetet skadat någon annan	5	4	4
Behövt uppsöka sjukhus eller akutmottagning	4	2	3
Blivit bestulen eller rånad	3	2	3

Narkotika

Isabella Gripe

Sedan mitten av 90-talet har narkotikaerfarenheten bland landets niondeklassare legat på ungefär samma nivå. I 2020 års undersökning svarade 9 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna att de någon gång använt narkotika (tabell 70). Frågor om användning av narkotika har ställts till niondeklassarna sedan 1971. Av figur 4 nedan framgår det att narkotikaerfarenheten var som störst i början av 70-talet och att de lägsta värdena uppmättes i mitten av 80-talet. Under hela mätperioden har könsskillnaderna varit förhållandevis små. Sedan 2015 har dock pojkarna legat på en något högre nivå. I årets undersökning var skillnaden mellan pojkar och flickor statistiskt signifikant.

Den största andelen av de narkotikaerfarna har använt narkotika 2–20 gånger (4 procent av niondeklassarna). Att ha använt narkotika frekvent (21 gånger eller mer) har visserligen blivit vanligare jämfört med hur det såg ut i början 90-talet, men det är trots allt endast cirka 1 procent av niondeklassarna som har använt narkotika 21 gånger eller mer (tabell 76).

De elever som svarat att det använt narkotika får uppge vilken eller vilka preparat de har använt. Det i särklass vanligaste preparatet är cannabis. Av de niondeklassare som provat narkotika svarade 57 procent att de enbart hade använt cannabis (tabell 80). Övriga preparat är sällsynta. Sett till samtliga elever är det endast någon enstaka procent som använt exempelvis amfetamin, ecstasy eller kokain (tabell 78). Elever som har använt narkotika får även svara på hur de fick tag på den. Bland niondeklassarna var den vanligaste källan kompisar eller pojk-/flickvän. Det näst vanligaste alternativet var ”annan, t.ex. langare”, följt av ”bekant” (tabell 86).

I skolundersökningen får eleverna uppge om de någon gång, utan läkares ordination, använt receptbelagda sömn- eller lugnade läkemedel, smärtstillande läkemedel eller centralstimulerande läkemedel. Dessa läkemedel är narkotikaklassade. Användning av sådana medel beskrivs närmare i följande kapitel. Det kan konstateras att det är en betydligt lägre andel som rapporterat användning av sådana preparat när frågor om detta ställs i en narkotika-kontext. En förklaring kan vara att de flesta inte känner till att detta juridiskt är att betrakta som narkotikaanvändning. Om även de elever som uppgett att de använt receptbelagda narkotikaklassade läkemedel utan läkares ordination definieras som narkotikaerfarna, skulle andelarna som någon gång använt narkotika uppgå till 13 istället för 8 procent för niorna år 2020.

Nya, ofta syntetiska preparat adderas ständigt till marknaden. Eftersom preparaten vanligen marknadsförs via internet kallas de ibland för ”nätdroger”. Andra benämningar är nya psykoaktiva substanser (NPS), designerdroger eller research chemicals (RC-droger). Sedan 2012 har CAN ställt frågor om den här typen av preparat som kan vara narkotikaklassade, men det kan också röra sig om icke narkotikaklassade preparat. I enkäten benämns de som NPS. Andelen som använt NPS i årskurs 9 var knappt 1 procent 2020. Erfarenheten av sådana preparat har legat på denna nivå de senaste fem åren (tabell 90).

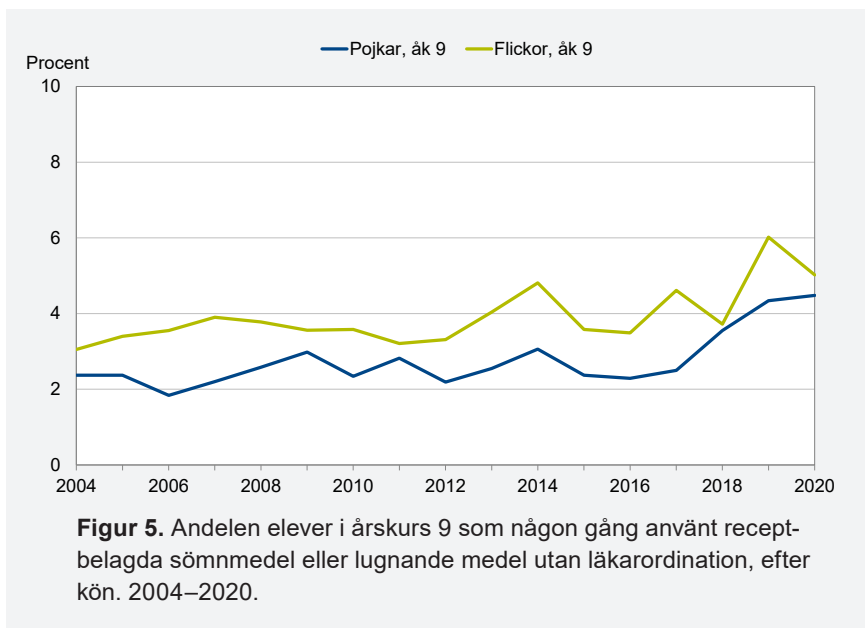
Narkotikaklassade läkemedel

Anna Englund

I detta avsnitt redovisas resultat gällande användning av receptbelagda läkemedel som intagits utan läkarordination (före 2014 ”utan recept”). I enkäten ges enbart exempel på narkotikaklassade läkemedel, av typen bensodiazepiner, opioider respektive centralstimulerande medel. När det gäller elevernas svar på frågan om de någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte avses dock vilka läkemedel som helst.

Andelen elever i årskurs 9 som någon gång använt receptbelagda sömnmedel eller lugnande läkemedel utan läkares ordination har under 2000-talet legat relativt stabilt. Sedan 2004 har nivån legat omkring 3 procent även om det under de senaste åren syns en liten ökning. I årets undersökning uppgav knappt 5 procent av eleverna erfarenhet av detta (figur 5 och tabell 94).

Frågor om smärtstillande läkemedel har funnits med i undersökningen sedan 2015. I år var det 4 procent bland samtliga elever i årskurs 9 som någon gång

använt receptbelagda smärtstillande läkemedel utan läkares ordination. Årets resultat är i linje med vad som framkommit tidigare år (tabell 96).

För att få en mer heltäckande bild av icke-förskriven användning av narkotikaklassade läkemedel, ställs från och med 2019 även frågor om receptbelagda centralstimulerande läkemedel. Andelen som använt detta utan läkares ordination låg på 3 procent i såväl årets som i förra årets undersökning (tabell 98).

Om ovan nämnda läkemedelstyper slås samman, uppgår den totala andelen som någon gång använt narkotikaklassade läkemedel utan läkares ordination till 8 procent (tabell B). Av tabellen framgår det att det var vanligare bland pojkar än bland flickor att ha använt centralstimulerande läkemedel. Vad gäller de andra läkemedelstyperna framkom inga könsskillnader i årets undersökning. En viss reservation kan vara att en del elever till följd av missförstånd kan ha rapporterat läkemedel av ovanstående typ som inte är narkotikaklassade. Det finns därmed en risk att dessa andelar kan ha överskattats.

Tabell B. Andelen elever i årskurs 9 som någon gång använt receptbelagda narkotikaklassade läkemedel utan läkarordination, efter kön. Procent. 2020.

	Pojkar	Flickor	Alla
Sömn/lugnande (bensodiazepiner)	4	5	5
Smärtstillande läkemedel (opioider)	4	4	4
Centralstimulerande läkemedel	4	2	3
Narkotikaklassade läkemedel, totalt	9	8	8

Användandet av läkemedel (oavsett typ) tillsammans med alkohol i berusningssyfte, har successivt minskat under 2000-talet. De senaste fem åren har nivån för samtliga elever i årskurs 9 legat omkring 3 procent (tabell 102). Detta beteende var tidigare vanligare bland flickorna än bland pojkarna, men numera är nivåerna lika.

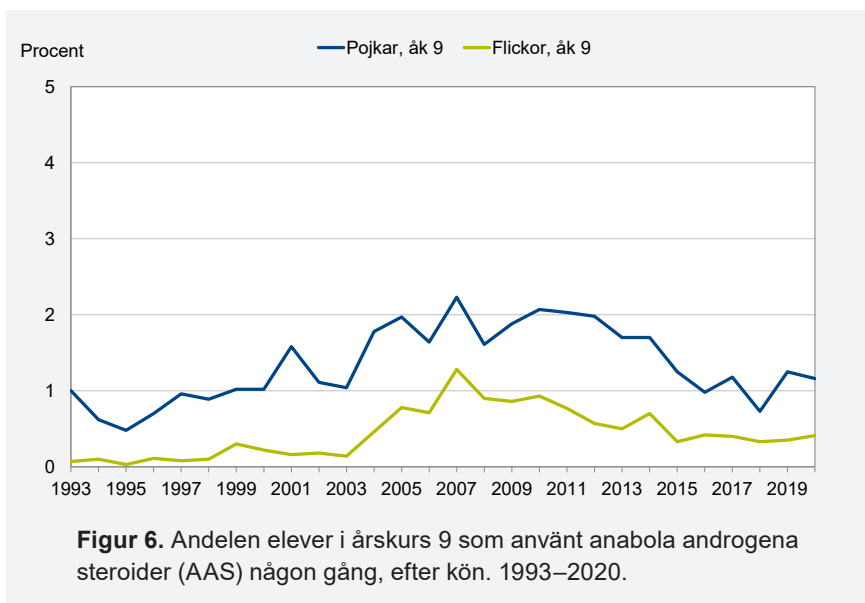
Dopning

Anna Englund

Hormondopningsmedel som anabola androgena steroider (förkortat AAS) har sedan lång tid förekommit inom idrottssammanhang i prestationshöjande syfte. Indikationer på att användningen av hormondopning spred sig utanför idrottsrörelsen var en bidragande orsak till införandet av Dopningslagen 1992 (SOU 2008:120). Den reglerar och förbjuder hantering och användning av hormondopningsmedel (SFS 1991:1969).

I årskurs 9 har livstidserfarenheten av AAS legat omkring 1 procent under 2000-talet. I årets undersökning var det 0,9 procent bland samtliga elever som uppgav att de någon gång använt AAS. Det är betydligt vanligare bland pojkar än bland flickor (vilket också framgår av figur 6).

Andelen som använt AAS de senaste 12 månaderna är 0,7 procent, medan andelen som gjort det de senaste 30 dagarna låg på 0,4 procent (tabell 106).

I 2020 års enkät tillkom ett antal frågor om PWO (pre-workout) eller liknande preparat/substanser som används i syfte att höja sin fysiska prestation i tränings- eller tävlingssammanhang. I frågan angavs kreatin, beta-alanin, L-arginin, BCAA och synefrin som exempel på detta. Produkter där sådana substanser ingår är ofta olika typer av kosttillskott. Tillsyn av kosttillskott har tidigare visat att de kan innehålla substanser som är otillåtna eller inte står med i innehållsförteckningen (Livsmedelsverket, 2020).

10 procent av eleverna hade använt PWO eller liknande under de senaste 12 månaderna och 7 procent under de senaste 30 dagarna. Det var stor skillnad i användning mellan pojkar och flickor. Nivån för årsaktuell användning uppgick till 16 procent bland pojkarna och 4 procent bland flickorna (10 respektive 2 procent senaste 30 dagarna). När eleverna skrev vad de använt var BCAA vanligast, följt av PWO och kreatin. Bland annat nämndes energidrycker som innehöll detta. Omkring en fjärdedel av eleverna som svarat att de någon gång använt PWO valde att inte ange vilka preparat de använt.

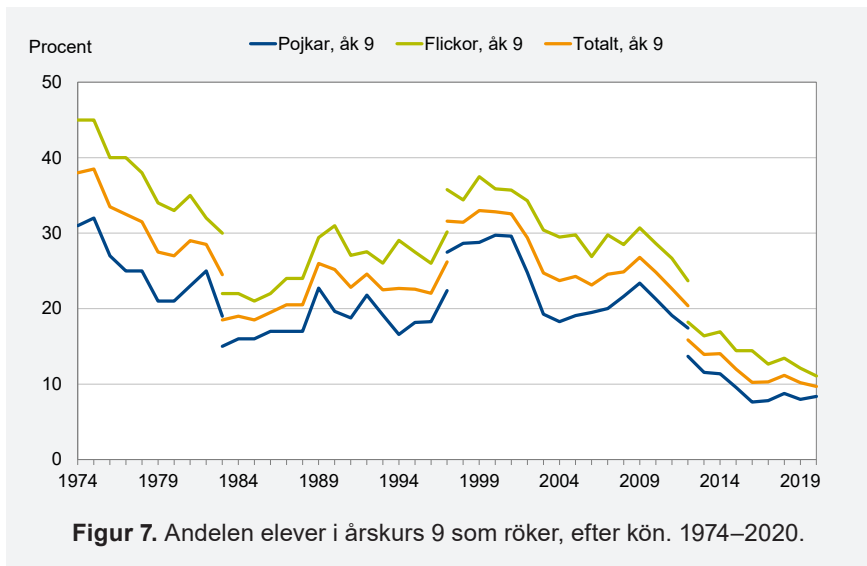
I ett efterföljande frågebatteri ombeds eleverna att ange hur stor risk de tror det är att människor tar skada fysiskt eller på annat sätt om de regelbundet använder anabola androgena steroider respektive använder prestationshöjande preparat av ovan nämnda sorter regelbundet. Riskuppfattningen var högre när det gällde AAS jämfört med prestationshöjande preparat. Totalt 42 procent svarade att det var förenat med stor risk att ta skada av att använda AAS regelbundet, jämfört med 32 procent för de andra prestationshöjande preparaten. I båda fallen var det en högre andel bland flickorna än bland pojkarna som uppgav stor risk.

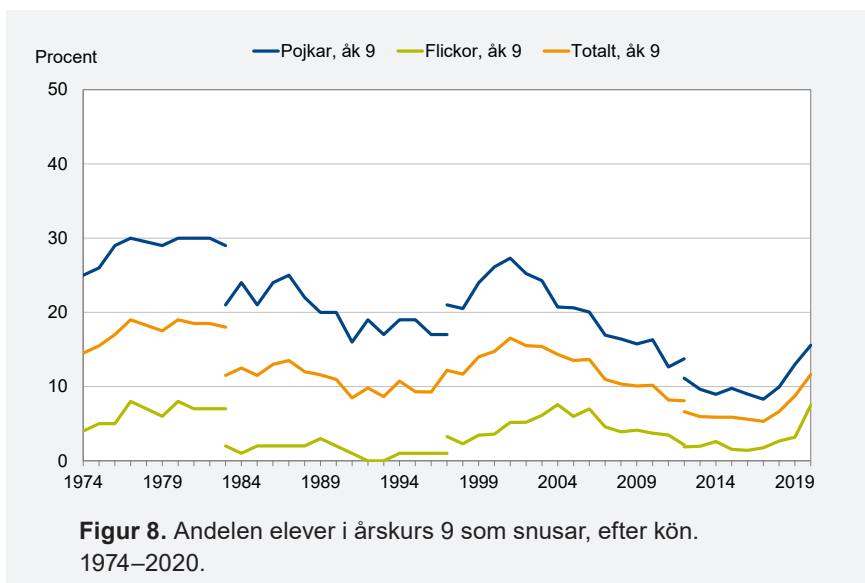
Tobak och e-cigarett

Martina Zetterqvist

Tobaksanvändningen bland niondeklassarna har minskat kraftigt sedan början av 2000-talet. Rökningen har minskat mest, men det har även skett en nedgång för snusning. I årets undersökning klassificerades en av tio elever i årskurs 9 som rökare (figur 7 och tabell 37). Det är ungefär samma nivå som uppmätts under de senaste fem åren. Den tidigare kraftiga nedgången under 2000-talet har alltså avstannat. Under hela mätperioden har det varit något vanligare att flickor röker än att pojkar gör det. Av de niondeklassare som röker är sporadisk rökning vanligare än regelbunden rökning. 7 procent av niondeklassarna röker sporadiskt och 3 procent regelbundet (det vill säga dagligen/nästan dagligen).

Även snusningen minskade under 2000-talet (figur 8 och tabell 48). De allra senaste åren har dock nivåerna stigit igen. I årets undersökning klassificerades 12 procent av niondeklassarna som snusare. Det är en fördubbling jämfört med hur det såg ut i början av 10-talet. Uppgången har skett bland

både pojkar och flickor, men snusning är fortfarande klart vanligast bland pojkar. Det är ungefär lika vanligt att niondeklassare snusar sporadiskt som att de gör det regelbundet. Uppgången har skett både bland de sporadiska och regelbundna snusarna.

Användningen av e-cigarett har följts i skolundersökningen sedan år 2014. Andelen som använt e-cigarett ökade kraftigt under de första åren som detta mättes. I årets undersökning syns dock för första gången en nedgång. Drygt var fjärde niondeklassare uppgav år 2020 att de någon gång använt e-cigarett och 5 procent hade använt det under de senaste 30 dagarna (tabell 60).

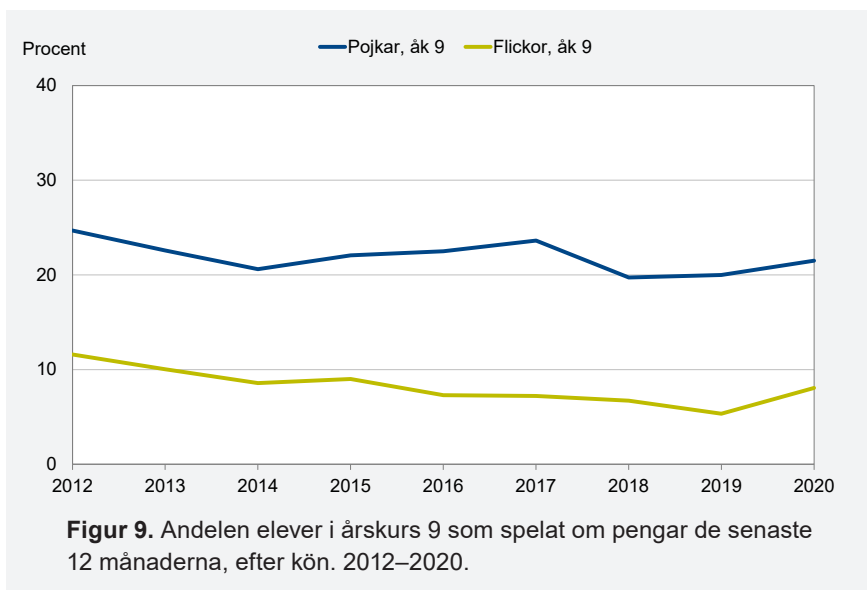
Användandet av vattenpipa har minskat kontinuerligt sedan det började mätas 2009 (tabell 64). I årets undersökning uppgav 12 procent att de hade rökt vattenpipa någon gång. Det är en minskning med mer än en tredjedel jämfört med hur det såg ut i början av mätperioden. 2 procent hade rökt vattenpipa under de senaste 30 dagarna.

Spel om pengar

Johan Svensson

Riskerna med spel om pengar bland ungdomar är inte lika uppenbara som vid exempelvis alkoholkonsumtion eller narkotikakonsumtion. Substansanvändning bland ungdomar medför ökade risker för såväl akuta skador, såsom ökad risk för olyckor eller utsatthet för våld, som för mer långsiktiga i form av ökad risk för beroende. Vad gäller spel om pengar är dessa risker inte lika påtagliga. Forskningen pekar dock på att riskabelt spelande i ungdomen samvarierar med ansträngda sociala relationer, försämrade skolresultat, avvikande beteende, kriminalitet, depressioner och självmord. Det ökar också risken för problematiskt spelande i vuxen ålder (Messerlian & Derevensky 2005 och Dowling, m.fl., 2017).

Ytterligare en riskfaktor för spelande om pengar är alkohol- eller narkotikakonsumtion. Det skall dock påtalas att det inte är helt givet om det är problemspelet som kommer före droganvändningen eller vice versa (Blinn-Pike m.fl. 2010). Ur ett nordiskt perspektiv har det visat sig att de svenska ungdomarna i lägre utsträckning har ett problemspelande jämfört

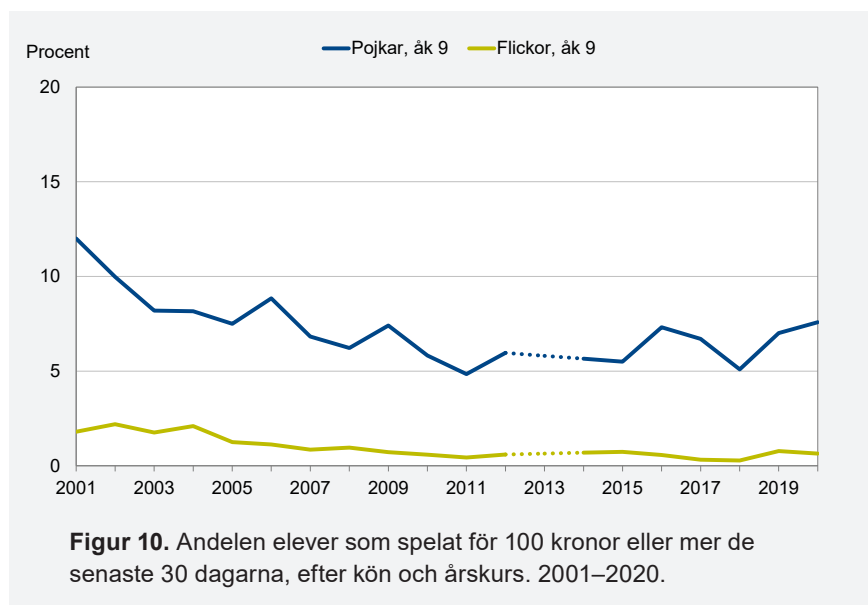

med ungdomar i Finland och Danmark, enligt Lie/Bet skalan (Spångberg & Svensson, 2020).

Spelande om pengar de senaste 12 månaderna har minskat sedan år 2012 bland eleverna i årskurs 9 (figur 9 och tabell 126). År 2012 uppgav 25 procent av pojkarna att de spelat om pengar och 2020 var andelen 22 procent. Bland flickorna är andelen som uppger att de spelat om pengar betydligt lägre än bland pojkarna. Även deras värden är lägre jämfört med 2012, men jämfört med 2019 har deras spelande ökat signifikant, från 5 procent till 8 procent.

För att fånga omfattningen av spelandet om pengar redovisas i figur 10 (tabell 130) andelen elever i årskurs 9 som uppgett att de spelat för 100 kronor eller mer de senaste 30 dagarna. Denna fråga har funnits med från 2001. Sedan dess har andelen som gjort detta minskat från 7 procent till 4 procent. Nedgången skedde under 00-talet. Bland pojkarna har andelen legat på mellan 6–8 procent senaste 15 åren. Att ha spelat för mer än 100 kronor de senaste 30 dagarna är tämligen ovanligt bland flickor. Under senaste 15 åren har knappt 1 procent uppgett detta.

Sammantaget visar utvecklingen att andelen elever som spelat om pengar är lägre år 2020 jämfört med år 2012, men att andelen flickor som spelat om pengar ökat mellan 2019 och 2020. Vad gäller omfattningen av spelandet, i bemärkelsen att ha spelat för 100 kronor eller mer under de senaste 30 dagarna, var detta vanligare för 20 år sedan jämfört med idag.

Regionala skillnader

Ulf Guttormsson

Kommungrupper

Sedan 2017 tillämpar Sveriges kommuner och regioner (SKR) en kommunindelning i 3 huvudgrupper med 9 undergrupper (Sveriges Kommuner och Landsting, 2016). Den här indelningen tar hänsyn till tätortsstorlek, närhet till större tätort, pendlingsmönster samt om besöksnäring är framträdande. Av tabell C framgår indelningsgrunderna.

Tabell C. SKR:s kommungruppsindelning i 3 huvudgrupper och 9 undergrupper.

A) Storstäder och storstadsnära kommuner

A1 Storstäder

A2 Pendlingskommun nära storstad

B) Större städer och kommuner nära större städer

B3 Större stad

B4 Pendlingskommun när större stad

B5 Långpendlingskommun nära större stad

C) Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

C6 Mindre stad/tätort

C7 Pendlingskommun nära mindre stad/tätort

C8 Landsbygdskommun

C9 Landsbygdskommun med besöksnäring

I denna rapport presenteras för första gången skolresultat enligt SKR:s kommungruppsindelning. I texten redovisas de tre huvudgrupperna och i tabell 142 i bilagan redovisas även de nio delgrupperna. Av tabell D framgår det att den årliga alkoholkonsumtionen var störst i den mera glesbefolkade kommungruppen C). Detsamma gällde förekomsten av intensivkonsumtion och snusning. Alkohol- och tobaksvanorna var samtidigt relativt likartade i grupperna A) och B).

Tabell D. ANDT-indikatorer fördelade på SKR-region. procent, förutom årlig alkoholkonsumtion (liter). Årskurs 9. 2019–2020 sammanslaget. ^{a)}

	A) Stor- städer och stor- stadsnära kommuner	B) Större städer och kommuner nära större städer	C) Mindre städer/ tätorter och landsbygds- kommuner	Riket ^{h)}
Bastal (n)	(2 705)	(3 617)	(2 979)	(9 344)
Berused före 14 års ålder	5	4	5	5
Druckit alkohol senaste 12 månaderna ^{b)}	43	39	44	42
Intensivkonsument ^{c)}	7	7	10	8
Årlig alkoholkonsumtion (liter 100%)	0,9	1,0	1,5	1,1
Använt tobak före 14 års ålder	11	10	13	11
Rökare ^{d)}	10	9	11	10
Snusare ^{e)}	9	10	13	10
Använt narkotika senaste 12 månaderna	8	4	4	6
Sniffat/boffat senaste 12 månaderna	3	2	3	3
Använt AAS senaste 12 månaderna ^{f)}	1	1	1	1
Använt läkemedel utan recept senaste 12 månaderna ^{g)}	10	8	9	9
Spelat om pengar senaste 12 månaderna	15	14	12	14

a) Särskilda SKR-vikter har beräknats för det sammanslagna datat utifrån urvalsfilerna för 2019–2020.

b) Motsvarar "Alkoholkonsument".

c) Druckit alkohol motsvarande minst en flaska vin vid ett och samma tillfälle 1 eller flera gånger under de senaste 30 dagarna.

d) Rökt senaste 12 månaderna och röker fortfarande.

e) Snusat senaste 12 månaderna och snusar fortfarande.

f) Anabola androgena steroider.

g) Narkotikaklassade läkemedel av typen bensodiazepiner, opioider eller centralstimulerande.

h) Inkluderar 43 elever utan känd kommundillhörighet.

Elever i storstadsgruppen A) rapporterade å andra sidan dubbelt så omfattande årskonsumtion av narkotika jämfört med de övriga två grupperna. För sniffning, dopning, icke-förskriven läkemedelsanvändning samt spel om pengar var gruppkillnaderna mindre framträdande.

Länsindelning

CAN har tidigare publicerat en fokusrapport om ANT-utvecklingen i länen för perioden 1978–2018 (Guttormsson, 2018). En indexering av ANT-resultaten visade bland annat att Jönköpings län under hela perioden uppvisade indexvärden under riksgenomsnittet. Även i Västerbotten var ANT-användningen förhållandevis låg under större delen av perioden. Gotland och Jämtland återfanns i andra änden av indexet, med värden klart över medel.

Det konstaterades vidare att riksgenomsnittet för alkohol- och tobakskonsumtionen hos niorna hade sjunkit under 2010-talet. Samtidigt blev länen alltmer olika varandra när man betraktade utveckling i relativa tal (länskillnader i procent, enligt måttet variationskoefficienten). Det handlade framför allt om att tobak och sniffning inte hade minskat lika mycket i alla län.

I tabell 143 återfinns uppdaterade resultat för årskurs 9 för åren 2019–2020. Ingen uppdatering har gjorts för gymnasiet i tabell 144 i och med att data saknas för 2020. I tabellen finns spridningsmått standardavvikelsen och variationskoefficienten redovisade. Jämfört med den tidigare nämnda fokusrapporten, har den relativa spridningen nu ökat även för alkoholvanorna.

Jämtland och Stockholm var de län som under åren 2019–2020 tenderade att uppvisa ANDTS-resultat över riksgenomsnittet. Eleverna i Värmland och Örebro var de som oftast rapporterade värden som låg under medel.

Om undersökningen

Ulf Guttormsson och Martina Zetterqvist

I det här kapitlet ges en kortfattad beskrivning av hur skolundersökningen går till, vilka anpassningar som gjordes på grund av coronapandemin och vilken eventuell betydelse som pandemin har haft för undersökningens representativitet. För en mer detaljerad beskrivning av hur undersökningen genomförs, hänvisas till föregående års skolrapportering (Englund A (red.), 2019) samt till Gripe (2013). Där framgår det bland annat i detalj hur tvättnings- och viktningsspecifika procedurer görs, liksom hur vissa centrala beräkningar går till.

Undersökningen utförs som en anonym gruppadministrerad enkät i en klass per framslumpad skola. Sedan 2019 får skolorna välja om den framslumpade klassen ska besvara enkäten digitalt eller på papper. År 2020 besvarade 65 procent av eleverna i datainsamlingen enkäten digitalt. Det nya svarssättet har endast i undantagsfall påverkat resultaten (Thor & Gripe, 2019). Om så har skett, anges detta i text och i fotnot för aktuell tabell. Oavsett metod ska enkäten besvaras i klassrummet med en lärare närvarande. Det riksrepresentativa urvalet är stratifierat på län och omfattar 350 skolor i vardera årskurs 9 och gymnasiet år 2.

Avvikelser i 2020 års datainsamling

Till följd av coronapandemin övergick gymnasieskolorna till distansundervisning under mars månad. Av den anledningen avbröts datainsamlingen i gymnasiet på ett tidigt stadium.

Grundskoleeleverna fortsatte med undervisning i skolorna och kunde därmed genomföra undersökningen. Eftersom skolornas situation var ansträngd till följd av pandemin, förlängdes datainsamlingsperioden till terminsslutet. I vanliga fall avslutas datainsamlingen innan elevernas påsklov. Enligt lärarenkäterna genomförde 29 procent av skolorna enkäten efter den sista påsklovsveckan, det vill säga efter 20 april. Detta bedöms dock inte ha påverkat resultaten i någon avgörande grad, eftersom majoriteten av skolorna genomförde enkäten inom den normala tidsramen.

Tabell E. Bortfall av skolor/klasser respektive frånvarande elever i medverkande skolor/klasser. procent. Årskurs 9. 2015–2019 och 2020.

	2015–2019	2020
Skol-/klassbortfall	18	31
Elevbortfall	17	22

Trots att svarsperioden förlängdes, var det ändå 31 procent av de framslumpade skolorna/klasserna som inte deltog. Detta är högre jämfört med den senaste femårsperioden, då det varit i genomsnitt 18 procent som inte svarat (tabell E). Skol-/klassbortfallet kan ha betydelse för resultatens representativitet. En särskild jämförelse mellan de deltagande skolorna och skolorna i bortfallet presenteras därför i nästa avsnitt.

Som tabellen visar, var även elevbortfallet högre år 2020 jämfört med hur det brukar se ut (22 jämfört med 17 procent för den senaste femårsperioden). Betydelsen av detta är svårare att bedöma, eftersom inga individuella uppgifter om de elever som var frånvarande vid undersökningstillfället finns att tillgå.

Samtidigt framgår det av tabell F att sjukdom var den vanligaste frånvarorsaken vid undersökningstillfället. År 2020 var 15 procent av eleverna frånvarande på grund av sjukdom. Det är ungefär dubbelt så högt jämfört med de fem närmast föregående åren. Detta är rimligt med tanke på pandemin och de förhållningsregler och restriktioner som följde av den, som exempelvis att stanna hemma vid lätta förkylningssymtom. De övriga frånvarorsakerna var i linje med tidigare år. Utgångspunkten är att även om frånvaron på grund av sjukdom var högre än normalt, så är den slumpmässig och bör därmed inte ha påverkat representativiteten.

Det är frivilligt att delta i undersökningen. Av de närvarande eleverna valde 0,5 procent att avstå från medverkan, vilket är i linje med genomsnittet för de närmast föregående åren. Andelen inkomna formulär som filtrerats bort på grund av att de varit uppenbart oseriöst eller överdrivet ifyllda uppgick till 1,6 procent år 2020. Även detta är av ungefär samma storleksordning som föregående femårsperiod (se tabell 1 i tabellbilagan). Antalet enkäter som ligger till grund för 2020 års redovisning uppgick till totalt 4 130. Det är fullt tillräckligt för att kunna redovisa jämförbara estimat.

Tabell F. Frånvaroskäl vid undersökningstillfället. procent. Årskurs 9. 2015–2019 och 2020.

	2015–2019	2020
Sjukdom	8	15
Övrig giltig frånvaro	5	4
Ogiltig frånvaro	3	3

Det förhöjda skolbortfallet 2020

Varje slumpvist utvald skola deltar med en slumpvist utvald klass. År 2020 medverkade endast 69 procent av skolorna. Det är lägre jämfört med den närmast föregående femårsperioden (82 procent) och förklaras av en, till följd av coronapandemin, hög belastning på skolorna och deras personal. I detta avsnitt analyseras egenskaper hos deltagande och icke deltagande skolor. Det görs för att försöka avgöra om de skiljer sig från varandra på något sätt som skulle kunna ha betydelse för representativiteten, vilket i sin tur skulle kunna påverka resultatens jämförbarhet med tidigare år.

I tabell G jämförs egenskaper hos medverkande skolor med de som inte deltog i undersökningen. Uppgifterna om skolornas bakgrundsegenskaper hämtas från SCB och visar hur fördelningen ser ut i genomsnitt bland alla niondeklassare på respektive skola. Skolegenskaperna är utländsk bakgrund (utlandsfödda föräldrar eller själv utlandsfödd), föräldrars utbildningsnivå (minst en förälder med eftergymnasial utbildning), elevernas meritvärde samt skolans kommungruppsstillhörighet. Urvalet av skolegenskaper har gjorts mot bakgrund av att dessa tidigare visat sig kunna ha betydelse för resultaten avseende ANDTS-vanor (se t.ex. Englund (red), 2014; Guttormsson, 2018; Zetterqvist & Gripe, 2020). Skillnaderna mellan de skolor som deltog och de som inte deltog har analyserats med independent samples t-test respektive chi-2 test.

Av tabell G framgår det att medelvärdet för andelen elever med utländsk bakgrund var signifikant lägre i de skolor som deltog jämfört med de skolor som inte deltog i undersökningen (24 jämfört med 30 procent). Skolor med en högre andel elever med utländsk bakgrund var alltså något överrepresenterade i bortfallet. Vad gäller andelen högutbildade föräldrar och genomsnittlig meritpoäng var skillnaderna mellan deltagande och icke-deltagande skolor små och inte statistiskt signifikanta.

Analyserna visade också att det var en signifikant högre andel skolor från mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner som deltog i undersökningen jämfört med hur det såg ut i bortfallet (33 jämfört med 21 procent). Vad gäller storstäder och större städer syntes inga signifikanta skillnader mellan deltagande och icke deltagande skolor.

Den regionala skevheten med något för hög andel av kommungrupp C (33 mot förväntade 29 procent) förmodas i hög grad kompenseras av viktningförfarandet, eftersom länstillhörighet är ett av viktningsskriterierna. Denna skevhet bedöms därför inte ha någon betydelse för de viktade riksresultaten.

Tabell G. Skolegenskaper hos deltagande och icke deltagande skolor. Årskurs 9. 2020.

	Deltagande skolor n=230	Icke deltagande skolor n=105	Totalt i samtliga skolor n=344
Andel med utländsk bakgrund	24*	30*	26
Andel högskoleutbildade föräldrar	57	58	57
Genomsnittligt meritvärde	227	231	228
Andel i olika SKR kommungrupper:			
A. Storstäder och storstadsnära kommuner	25	31	27
B. Större städer/kommuner nära större städer	42	48	44
C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	33*	21*	29

* $p < 0,05$

Mer betydelsefullt skulle underrepresentationen av skolor med en hög andel elever med utländsk bakgrund kunna vara. Analyser av ANT-vanor med avseende på utländsk bakgrund för perioden 2012–2019 visade att elever på skolor med en lägre andel utländsk bakgrund i högre uträkning använder alkohol och tobak, medan ingen skillnad hittades för narkotika. Dessa skillnader är signifikanta.

Samtidigt är underrepresentationen av skolor med en högre andel elever med utländsk bakgrund förhållandevis liten. Det handlar endast om två procentenheters skillnad mellan deltagande skolor och det förväntade enligt urvalsramen (24 istället för 26 procent). Därför kan denna skevhet i bortfallet inte ha någon större inverkan på resultaten. Möjligen överskattas andelen alkoholkonsumenter, rökare och snusare med några tiondels procentenheter, men har inte särskilt mycket större effekter än så. Underrepresentationen av skolor med en högre andel elever med utländsk bakgrund utgör en viss begränsning i årets undersökning, men dessa effekter på riksresultaten är sannolikt ändå försumbara i sammanhanget.

Metodologiska slutsatser

Att skolbortfallet var högre 2020 mot det normala bedöms inte ha haft någon faktisk betydelse för riksresultaten. Förvisso var småstads-/landsbygds-skolor något överrepresenterade, men detta tas det hänsyn till i viktning-förfarandet. Att skolor med högre andel elever med utländsk bakgrund var underrepresenterade bedöms heller inte ha haft någon märkbar påverkan på riksresultaten. Alkohol- och tobaksanvändning är visserligen generellt sett något mindre vanlig på sådana skolor. Underrepresentationen av dessa skolor var dock så liten att det endast skulle kunna påverka resultaten marginellt.

Andelen frånvarande elever i de medverkande klasserna var högre än normalt. Ökningen mot tidigare år uppstod inom orsakskategorin sjukdom. Detta bortfall bedöms vara tämligen slumpmässigt och därmed inte något som påverkar riksresultaten. Den övergripande metodologiska slutsatsen är att vårens pandemisituation inte påverkat kvaliteten och jämförbarheten av 2020 års insamlade resultat i någon betydande grad. Samtidigt kan naturligtvis pandemin ha påverkat elevernas faktiska ANDTS-vanor, och därmed nivåerna på de rapporterade beteendena. Men det är ett ämne för kommande studier att utreda.

Referenser

Blinn-Pike L, Worthy SL, Jonkman JN (2010). *Adolescent gambling: A review of an emerging field of research*. Journal of Adolescent Health 47: 223-36.

Dawson DA, Goldstein RB, Chou SP, Ruan WJ & Grant BF (2008). *Age at first drink and the first incidence of adult-onset DSM-IV alcohol use disorders*. Alcohol Clin Exp Res 32:2149–2160.

Dowling N, et al. *Early risk and protective factors for problem gambling: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies*. Clinical psychology review, 2017. 51: p. 109-124.

Englund (red.) (2014). *Skolelevers drogvanor 2014*. CAN rapport 146. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Englund A (red.) (2019). *Skolelevers drogvanor 2019*. CAN rapport 187. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Gripe I (2013). *Så görs CAN:s skolundersökning. En genomgång av praktiskt genomförande och metodologi*. Rapport 135. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Gruber SA, Sagar KA, Dahlgren MK, Racine M & Lukas SE (2012). *Age of onset of marijuana use and executive function*. Psychol Addict Behav. 26(3):496.

Guttormsson U (2018). *Från Norrbotten till Skåne – ANDT-användning bland skolungdomar i länen 1978–2018*. Fokusrapport 2. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Guttormsson U & Zetterqvist M (2019). *Det går uppåt i åldrarna – Substansdebut bland skolungdomar 1999–2019*. Fokusrapport 5. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Keyes K, Rutherford C & Miech R (2019). *Historical trends in the grade of onset and sequence of cigarette, alcohol, and marijuana use among adolescents from 1976–2016: Implications for “Gateway” patterns in adolescence*. Drug and alcohol dependence, volume 194, p. 51 – 58.

- Livingston M et al (2020). *Trends in the sequence of first alcohol, cannabis and cigarette use in Australia, 2001–2016*. Drug and Alcohol Dependence, volume 207.
- Livsmedelsverket (2020). *Ämnen i kosttillskott*. Nedladdat 2020-11-26 Senast granskad 2020-03-08.
<https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/kosttillskott/amnen-i-kosttillskott>
- McCambridge J, McAlaney J & Rowe R (2011). *Adult consequences of late adoles-cent alcohol consumption: A systematic review of cohort studies*. PLoS Med, 8(2): p. e1000413.
- Messerlian, C, Derevensky, J, Gupta, R (2005). *Youth gambling problems: A public health perspective*. Health promotion international 20: 69-79.
- Monti PM m.fl. (2005). *Adolescence: booze, brains, and behaviour*. Alcohol Clin Exp Res, 29(2): p. 207–20.
- Pitkanen T Lyyra A-L & Pulkkinen L (2005). *Age of onset of drinking and the use of alcohol in adulthood: a follow-up study from age 8-42 for females and males*. Addiction. 2005;100(5):652.
- SFS 1991:1969. *Lag om förbud mot vissa dopningsmedel*. Svensk författningssamling. Stockholm: Socialdepartementet.
- Silveri, M (2012). *Adolescent Brain Development and Underage Drinking in the United States: Identifying Risks of Alcohol Use in College Populations*. Harv Rev Psychiatry. 2012 Jul-Aug; 20(4): 189–200.
- SOU 2008:120. (2008) *Bättre kontroll av missbruksmedel. En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning m.m.* Betänkande av Narkotikautredningen.
- Spångberg, J & Svensson J (2020). *Gambling among 16-year-olds and associated covariates: A Nordic comparison*. Scandinavian Journal of Public Health: 1403494820923814.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2016). *Kommungruppsindelning 2017 – Omarbetning av Sveriges kommuner och landstings kommungruppsindelning*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Svensson J & Zetterqvist M. (2019). *Spel om pengar bland ungdomar*. Fokusrapport 3. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Taylor B, Irving HM, Kanteres F, Room R, Borges G, Cherpitel C m.fl. (2010). *The more you drink, the harder you fall: A systematic review and meta-analysis of how acute alcohol consumption and injury or collision risk increase together*. *Drug and Alcohol Dependence*. 110:108–16.

Thor S & Gripe I (2019). "Visst är man anonym?" – En jämförelse av pappers- och webbenkät i den nationella ANDT-undersökningen. Rapport 188. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Thor S, Raninen J & Landberg J (2017). *More drinking, more problems – Stable association between alcohol consumption and harm among Swedish youth 1995–2012*. *Alcohol and Alcoholism*, 1;52(3):358–364.

Zetterqvist M & Gripe I (2020). *Jämlika vanor? – Skolans socioekonomiska sammansättning och skillnader i användning av alkohol, narkotika och tobak i årskurs 9*. Fokusrapport 9. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Årskurs 9, 2020

Syftet med denna undersökning är att öka kunskapen om ungas erfarenheter av bland annat alkohol, tobak och narkotika. Genom att svara på frågorna hjälper du oss att få reda på mer om hur unga människor har det idag. Undersökningen är anonym, det betyder att ingen vet vem du är och hur just du har svarat.

Besvara frågorna genom att sätta kryss för det alternativ som stämmer bäst för dig. Markera bara ett svarsalternativ per fråga om inget annat anges. Om det är någon enskild fråga som du inte kan eller vill besvara kan du hoppa över den. När du fyllt i formuläret stoppar du det i kuvertet och klistrar igen det. Det är viktigt att du har ett eget kuvert för ditt formulär. Vi använder bara formulär som ligger i separata kuvert. Vill du inte delta lägger du formuläret obesvarat i kuvertet. För att bevara din anonymitet skickas kuverten öppnade till CAN.

Stort tack för din medverkan!

1 Är du...?

- Man
 Kvinna
 Annan könsidentitet

2 Har du fyllt 16 år?

- Ja
 Nej

3 Har dina föräldrar/vårdnadshavare studerat på universitet eller högskola?

Markera en ruta på varje delfråga.

	Ja	Nej	Vet ej
a) Pappa/annan vårdnadshavare	☐	☐	☐
b) Mamma/annan vårdnadshavare	☐	☐	☐

4 Hur nöjd är du vanligtvis med...

Markera en ruta på varje delfråga.

	Mycket nöjd	Nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Missnöjd	Mycket missnöjd
a) ...din familjs ekonomiska situation?	☐	☐	☐	☐	☐
b) ...din hälsa?	☐	☐	☐	☐	☐
c) ...dig själv?	☐	☐	☐	☐	☐

Följande frågor handlar om tobak

5 Har du rökt cigaretter någon gång?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, för mer än 12 månader sedan

Fortsätt med fråga 8

6 Röker du fortfarande?

- Nej, har bara provat
- Nej, har slutat
- Ja, varje dag
- Ja, nästan varje dag
- Ja, men bara när jag festar
- Ja, men bara ibland

Fortsätt med fråga 8

Vill du sluta röka?

- Ja
- Ja, men i framtiden
- Nej

7 Hur får du vanligen tag på cigaretter?

Markera med ett eller flera kryss.

- Köper själv
- Från kompisar
- Från föräldrar/vårdnadshavare
- Från försäljare av smuggelcigaretter
- Från annan person

Var har du köpt cigaretter?

Markera med ett eller flera kryss.

- Mataffär/Närbutik
- Kiosk/Tobaksaffär/Jourbutik
- Bensinstation
- Restaurang
- Internet
- Annat ställe

8 Är det någon i din familj som röker?

Markera med ett eller flera kryss.

- Mamma
- Pappa
- Annan vårdnadshavare
- Syskon
- Annan person
- Nej
- Vet ej

9 Har du rökt vattenpipa någon gång?

Markera med ett eller flera kryss.

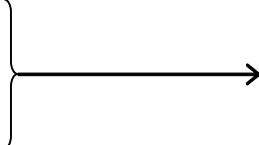
- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, för mer än 12 månader sedan

Var det med eller utan tobak?

- Bara med tobak
- Bara utan tobak
- Både med och utan tobak
- Vet ej

10 Har du använt e-cigarett någon gång (elektronisk cigarett som omvandlar vätska till vattenånga)?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
 - Ja, under de senaste 30 dagarna
 - Ja, under de senaste 12 månaderna
 - Ja, för mer än 12 månader sedan
-

Hade du använt tobak innan du provade e-cigarett?

- Ja, cigaretter
- Ja, snus
- Ja, både cigaretter och snus
- Nej

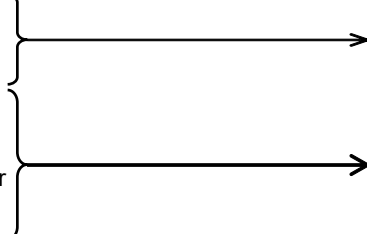
11 Har du snusat någon gång?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
 - Ja, under de senaste 30 dagarna
 - Ja, under de senaste 12 månaderna
 - Ja, för mer än 12 månader sedan
-

Fortsätt med fråga 14

12 Snusar du fortfarande?

- Nej, har bara provat
 - Nej, har slutat
 - Ja, varje dag
 - Ja, nästan varje dag
 - Ja, men bara när jag festar
 - Ja, men bara ibland
-

Fortsätt med fråga 14

Vill du sluta snusa?

- Ja
- Ja, men i framtiden
- Nej

13 Hur får du vanligen tag på snus?

Markera med ett eller flera kryss.

- Köper själv
 - Från kompisar
 - Från föräldrar/vårdnadshavare
 - Från annan person
-

Var har du köpt snus?

Markera med ett eller flera kryss.

- Mataffär/Närbutik
- Kiosk/Tobaksaffär/Jourbutik
- Bensinstation
- Restaurang
- Internet
- Annat ställe

14 Är det någon i din familj som snusar?

Markera med ett eller flera kryss.

- Mamma
- Pappa
- Annan vårdnadshavare
- Syskon
- Annan person
- Nej
- Vet ej

Följande frågor handlar om alkohol

15 Har du någon gång druckit alkohol?

Räkna inte med t ex svag cider, lättöl eller andra drycker under 2,26% .
Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, för mer än 12 månader sedan

16 Tänk på den senaste gången du drack alkohol, var kom den ifrån från början (oberoende av om du köpte den själv eller fick den via någon annan)?

Räkna inte med t ex svag cider, lättöl eller andra drycker under 2,26% . Markera med ett eller flera kryss.

- Dricker inte alkohol
- Från affär eller liknande (folköl)
- Från Systembolaget
- Från person som säljer insmugglad alkohol
- Från person som tillverkar alkohol själv (t ex hembränt)
- Från internet
- Införd från utlandet av t ex föräldrarna eller annan vuxen
- Införd från utlandet av mig själv
- Från restaurang
- Vet ej

17 Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur ofta har du druckit så mycket alkohol att du känt dig berusad?

- Dricker inte alkohol
- Någon gång i veckan eller oftare
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång de senaste 12 månaderna
- Ingen gång de senaste 12 månaderna

18 Ungefär hur ofta har du druckit folköl (2,8 - 3,5 %) under de senaste 12 månaderna?

- Dricker inte folköl
- 3 gånger i veckan eller oftare
- 2 gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång de senaste 12 månaderna
- Har ej druckit folköl de senaste 12 månaderna

19 **Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket folköl har du druckit vid varje tillfälle?**

- Dricker inte folköl
- 1 glas eller mindre
- 1 liten burk/flaska (33 cl)
- 1 stor burk/flaska (2 små burkar/flaskor)
- 2 stora burkar/flaskor (3 små burkar/flaskor)
- 3-4 stora burkar/flaskor (4-6 små burkar/flaskor)
- 5-7 stora burkar/flaskor (7-11 små burkar/flaskor)
- 8-10 stora burkar/flaskor (12-15 små burkar/flaskor)
- 11 stora burkar/flaskor eller mer (16 små burkar/flaskor eller mer)
- Har ej druckit folköl de senaste 12 månaderna

20 **Ungefär hur ofta har du druckit starköl (över 3,5 %) under de senaste 12 månaderna?**

- Dricker inte starköl
- 3 gånger i veckan eller oftare
- 2 gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång de senaste 12 månaderna
- Har ej druckit starköl de senaste 12 månaderna

21 **Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket starköl har du druckit vid varje tillfälle?**

- Dricker inte starköl
- 1 glas eller mindre
- 1 liten burk/flaska (33 cl)
- 1 stor burk/flaska (2 små burkar/flaskor)
- 2 stora burkar/flaskor (3 små burkar/flaskor)
- 3-4 stora burkar/flaskor (4-6 små burkar/flaskor)
- 5-7 stora burkar/flaskor (7-11 små burkar/flaskor)
- 8 stora burkar/flaskor eller mer (12 små burkar/flaskor eller mer)
- Har ej druckit starköl de senaste 12 månaderna

22 **Ungefär hur ofta har du druckit starkcider, alkoholisk eller liknande under de senaste 12 månaderna?**

- Dricker inte starkcider, alkoholisk eller liknande
- 3 gånger i veckan eller oftare
- 2 gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång de senaste 12 månaderna
- Har ej druckit starkcider, alkoholisk eller liknande de senaste 12 månaderna

23 **Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket starkcider, alkoholisk eller liknande har du druckit vid varje tillfälle?**

- Dricker inte starkcider, alkoholisk eller liknande
- 1 glas eller mindre
- 1 liten burk/flaska (33 cl)
- 1 stor burk/flaska (2 små burkar/flaskor)
- 2 stora burkar/flaskor (3 små burkar/flaskor)
- 3-4 stora burkar/flaskor (4-6 små burkar/flaskor)
- 5-7 stora burkar/flaskor (7-11 små burkar/flaskor)
- 8 stora burkar/flaskor eller mer (12 små burkar/flaskor eller mer)
- Har ej druckit starkcider, alkoholisk eller liknande de senaste 12 månaderna

24 **Ungefär hur ofta har du druckit vin under de senaste 12 månaderna?**

- Dricker inte vin
- 3 gånger i veckan eller oftare
- 2 gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång de senaste 12 månaderna
- Har ej druckit vin de senaste 12 månaderna

25 **Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket vin har du druckit vid varje tillfälle?**

- Dricker inte vin
- Mindre än 1 vinglas
- 1 vinglas (15 cl)
- 2 vinglas (30 cl)
- En halv vinflaska (37 cl)
- 3-4 vinglas (45-60 cl)
- 1 hel vinflaska/5 vinglas (75 cl)
- En och en halv vinflaska
- 2 vinflaskor eller mer
- Har ej druckit vin de senaste 12 månaderna

26 Ungefär hur ofta har du druckit sprit under de senaste 12 månaderna?

Med sprit menas t ex vodka, gin, rom, whisky och liknande. Räkna även med sprit utblandat i drinkar, shots samt hembränt och smuggelsprit.

- Dricker inte sprit
- 3 gånger i veckan eller oftare
- 2 gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång de senaste 12 månaderna
- Har ej druckit sprit de senaste 12 månaderna

27 Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket sprit har du druckit vid varje tillfälle?

- Dricker inte sprit
- Mindre än 1 snaps/shot (mindre än 4 cl)
- 1 shot/snaps (4 cl)
- 2 shots/snapsar (8 cl)
- 3 shots/snapsar (12 cl)
- En halv "kvartering" (18 cl)
- 1 "kvartering" (35 cl)
- 50 cl eller mer
- Har ej druckit sprit de senaste 12 månaderna

28 Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur ofta har du, vid ett och samma tillfälle, druckit alkohol motsvarande minst fyra stora burkar starköl/starkcider eller 25 cl sprit eller en hel flaska vin eller sex stora burkar folköl?

- Dricker inte alkohol
- Någon gång i veckan eller oftare
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång de senaste 12 månaderna
- Ingen gång de senaste 12 månaderna

29 Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur många gånger har du druckit...

Markera en ruta på varje delfråga.

	Dricker inte	Någon gång i veckan el. oftare	2-3 gånger i månaden	1 gång i månaden	2-6 gånger de senaste 12 mån.	1 gång de senaste 12 mån.	Ingen gång de senaste 12 mån.
a) ...smugglad starköl (över 3,5 %)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) ...smugglad starkcider el. alkohol (över 3,5%)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) ...smugglat vin?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) ...smugglad sprit?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) ...hemtillverkad sprit (hembränt)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

30 Senaste gången du drack följande, hur fick du då tag på det?

Markera med ett eller flera kryss för a) b) och c).

	a) Folköl 2,8-3,5%	b) Alkohol från Systembolaget	c) Smugglad alkohol
Dricker inte	☐	☐	☐
Köpte själv på Systembolaget/i butik	☐	☐	☐
Från syskon	☐	☐	☐
Från pojk-/flickvän, kompis eller kompis syskon	☐	☐	☐
Från egna föräldrar/vårdnadshavare <i>med</i> lov	☐	☐	☐
Från egna föräldrar/vårdnadshavare <i>utan</i> lov	☐	☐	☐
Från annan vuxen som bjöd	☐	☐	☐
Från annan vuxen (langare) som köpte ut/sålde till mig	☐	☐	☐
Tog in själv från utlandet	☐	☐	☐
Annat sätt	☐	☐	☐
Vet ej	☐	☐	☐

31 Har du under de senaste 12 månaderna köpt alkohol via internet?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller fler

32 Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar/vårdnadshavare?

Räkna inte med drycker under 2,26% t ex lättöl eller svag cider.

- Nej
- Ja, fått smaka ur deras glas
- Ja, enstaka glas
- Ja, mer än enstaka glas

33 Har något av följande hänt dig i samband med att du druckit alkohol under de senaste 12 månaderna?

Markera en ruta på varje delfråga.

Har ej druckit alkohol de senaste 12 månaderna →

Fortsätt med fråga 34

	Nej	En gång	Två gånger eller mer
a) Råkat i gräl	☐	☐	☐
b) Råkat i slagsmål	☐	☐	☐
c) Råkat ut för olycka eller skadats	☐	☐	☐
d) Medvetet skadat dig själv	☐	☐	☐
e) Medvetet skadat någon annan	☐	☐	☐
f) Blivit utsatt för våld	☐	☐	☐
g) Tappat pengar eller andra värdesaker	☐	☐	☐
h) Förstört saker eller kläder	☐	☐	☐
i) Fått problem med förhållandet till föräldrar	☐	☐	☐
j) Fått problem med förhållandet till vänner	☐	☐	☐
k) Haft sex du ångrat dagen efter	☐	☐	☐
l) Blivit bestulen eller rånad	☐	☐	☐
m) Råkat i bråk med polisen	☐	☐	☐
n) Behövt uppsöka sjukhus eller akutmottagning	☐	☐	☐
o) Kört moped, bil eller annat motorfordon	☐	☐	☐
p) Åkt moped, bil eller annat motorfordon med berusad förare	☐	☐	☐
q) Badat på djupt vatten	☐	☐	☐
r) Blivit fotad/filmad i en pinsam eller kränkande situation	☐	☐	☐

Följande frågor handlar bland annat om sniffning och narkotika

34 Har du sniffat/boffat någon gång (t ex lim, spray)?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
 Ja, under de senaste 30 dagarna
 Ja, under de senaste 12 månaderna
 Ja, för mer än 12 månader sedan

Skriv här vad du använt: _____

35 Har du någon gång använt anabola androgena steroider (AAS) utan läkarordination?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
 Ja, under de senaste 30 dagarna
 Ja, under de senaste 12 månaderna
 Ja, för mer än 12 månader sedan

36 Har du använt receptbelagda sömnmedel eller lugnande läkemedel utan läkarordination (t ex Stilnoct, Stesolid, Imovane, Xanor)?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, för mer än 12 månader sedan

37 Har du använt receptbelagda smärtstillande läkemedel utan läkarordination (t ex Tramadol, Citodon, Oxycodone)?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, för mer än 12 månader sedan

38 Har du använt receptbelagda centralstimulerande läkemedel utan läkarordination (t ex. ADHD-läkemedel som Ritalin, Concerta, Attentin, Elvanse)?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, för mer än 12 månader sedan

39 Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte?

Markera med ett eller flera kryss.

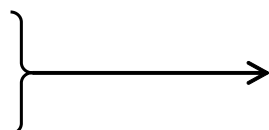
- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, för mer än 12 månader sedan

Skriv här vad du använt: _____

40 Har du någon gång använt någon NPS (det vill säga ny psykoaktiv substans, även kallat RC-drog, nätdrog, designerdrog mm.)?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
- Ja, spice eller liknande rökmixar
- Ja, 5-IAI, N-metyl-2aI eller liknande
- Ja, annan nämligen:

Var preparatet lagligt när du använde det?

- Ja
- Nej
- Både och
- Vet ej

Skriv här vad du använt: _____

41 Har du någon gång under de senaste 12 månaderna blivit erbjuden att prova eller köpa narkotika?

Med narkotika avses t ex hasch, marijuana, amfetamin, kokain, heroin.

- Ja
- Nej

42 Har du någon gång haft lust att prova narkotika?

Med narkotika avses t ex hasch, marijuana, amfetamin, kokain, heroin.

- Ja
- Tveksam
- Nej

43 Har du någon gång använt narkotika?

Med narkotika avses t ex hasch, marijuana, amfetamin, kokain, heroin. Markera med ett eller flera kryss.

- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, för mer än 12 månader sedan

Fortsätt med fråga 47

44 Vilket eller vilka slag av narkotika har du använt?

Markera med ett eller flera kryss.

- Hasch
- Marijuana
- Spice eller liknande rökmixar
- Amfetamin
- Kokain
- Receptbelagda sömn-/lugnande medel utan läkarordination (t ex Stilnoct, Stesolid, Imovane, Xanor)
- Receptbelagda smärtstillande läkemedel utan läkarordination (t ex Tramadol, Citodon, Oxycodone)
- Receptbelagda centralstimulerande läkemedel utan läkarordination (t ex ADHD-medicin som Ritalin, Concerta)
- Ecstasy
- LSD, psykedeliska svampar eller andra hallucinogener
- Heroin
- Annan typ: _____
- Vet ej

45 Från vem/vilka har du fått tag på narkotika?

Markera med ett eller flera kryss.

- Syskon
- Kompis eller pojk-/flickvän
- Bekant
- Läkare
- Internet
- Annan, t ex langare

46 Hur många gånger har du använt...

Markera en ruta på varje delfråga.

	Ingen gång	1 gång	2-4 gånger	5-10 gånger	11-20 gånger	21-50 gånger	Mer än 50 gånger
a) ...hasch och/eller marijuana	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) ...annan narkotika än hasch/marijuana	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Följande frågor handlar om flera olika droger

47 Hur gammal var du när du (om någonsin) gjorde följande saker första gången?

Markera en ruta på varje delfråga.

	Aldrig	11 år eller yngre	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år eller äldre
a) Drack minst ett glas alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Blev berusad av alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Rökte en cigarett	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Snusade	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Använde marijuana eller hasch	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Sniffade/boffade	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

48 Hur stor risk tror du det är att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de...

Markera en ruta på varje delfråga.

	Ingen risk	Liten risk	Måttlig risk	Stor risk	Vet ej
a) ...röker 10 cigaretter eller mer per dag	☐	☐	☐	☐	☐
b) ...snusar 3 dosor (ca 75 prillor) per vecka	☐	☐	☐	☐	☐
c) ...berusar sig på alkohol varje helg	☐	☐	☐	☐	☐
d) ...provar marijuana eller hasch 1-2 gånger	☐	☐	☐	☐	☐
e) ...använder marijuana eller hasch varje helg	☐	☐	☐	☐	☐
f) ...provar heroin 1-2 gånger	☐	☐	☐	☐	☐
g) ...provar att sniffa/boffa 1-2 gånger	☐	☐	☐	☐	☐

49 Kan du få tag på något av följande inom 24 timmar (från och med nu)?

Markera med ett eller flera kryss.

- Ja, folköl
- Ja, alkohol från Systembolaget
- Ja, smugglad alkohol
- Ja, cigaretter
- Ja, hasch/marijuana
- Ja, anabola androgena steroider (AAS)
- Nej, inget av ovanstående

Följande frågor handlar om spel om pengar

50 Har du någon gång spelat om pengar (t ex köpt lotter, spelat poker om pengar, vadslagning på sport eller liknande)?

- Nej → Fortsätt med fråga 54
- Ja, under de senaste 30 dagarna
 Ja, under de senaste 12 månaderna
 Ja, för mer än 12 månader sedan → Fortsätt med fråga 54

51 Hur mycket har du spelat för de senaste 30 dagarna?

- Har inte spelat om pengar de senaste 30 dagarna 100-300 kronor
 Mindre än 99 kronor Mer än 300 kronor

52 Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Vilka spel om pengar eller lotterier har du deltagit i och i så fall hur ofta?

Markera med ett kryss dels för online-spel (att du spelat via din mobil, dator eller platta) och dels om du spelat på annat sätt (t ex på en travbana, med vänner eller via ett ombud).

	Inte de senaste 12 månaderna	En gång i månaden eller mer sällan	Flera gånger i månaden	Flera gånger i veckan
a) Poker				
Online	☐	☐	☐	☐
På annat sätt	☐	☐	☐	☐
b) Spelautomater				
Online	☐	☐	☐	☐
På annat sätt	☐	☐	☐	☐
c) Casinospel (t ex roulett eller black jack)				
Online	☐	☐	☐	☐
På annat sätt	☐	☐	☐	☐
d) Lotterier (t ex Lotto, Keno, skraplotter, bingolotto) eller bingo				
Online	☐	☐	☐	☐
På annat sätt	☐	☐	☐	☐
e) Spel på sport eller hästar				
Online	☐	☐	☐	☐
På annat sätt	☐	☐	☐	☐
f) Vadslagning på e-sport				
Online	☐	☐	☐	☐
På annat sätt	☐	☐	☐	☐
g) Annan vadslagning (t ex Melodifestivalen eller annat)				
Online	☐	☐	☐	☐
På annat sätt	☐	☐	☐	☐

53 Har du under de senaste 12 månaderna...

	Aldrig	Ibland	Ofta	Nästan alltid
a) ...spelat för mer än du verkligen har råd att förlora?	☐	☐	☐	☐
b) ...behövt spela med större summor för att få samma känsla av spänning?	☐	☐	☐	☐
c) ...återvänt en annan dag för att försöka vinna tillbaka pengarna du förlorat?	☐	☐	☐	☐
d) ...lånat pengar eller sålt något för att ha pengar att spela för?	☐	☐	☐	☐

Följande frågor handlar om skola, fritid och familj

54 Hur nöjd är du vanligtvis med ditt förhållande till din familj?

- Mycket nöjd
- Nöjd
- Varken nöjd eller missnöjd
- Missnöjd
- Mycket missnöjd

55 Hur trivs du i skolan?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Varken bra eller dåligt
- Ganska dåligt
- Mycket dåligt

56 Brukar du skolka?

- Nej
- Ja, någon gång per termin
- Ja, en gång i månaden
- Ja, 2-3 gånger i månaden
- Ja, en gång i veckan
- Ja, flera gånger i veckan

57 Har du blivit mobbad de senaste 12 månaderna?

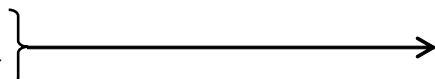
- Nej
- Ja, någon enstaka gång
- Ja, 2-3 gånger i månaden
- Ja, ungefär en gång i veckan
- Ja, flera gånger i veckan

58 Har du varit med och mobbat någon de senaste 12 månaderna?

- Nej
- Ja, någon enstaka gång
- Ja, 2-3 gånger i månaden
- Ja, ungefär en gång i veckan
- Ja, flera gånger i veckan

59 Har någon med avsikt slagit, sparkat eller utsatt dig för annat våld vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna, så att du skadades så mycket att du fick besöka sjuksyster, läkare eller tandläkare?

- Nej
 Ja, en gång
 Ja, flera gånger

Har det gjorts en polisanmälan?

- Nej
 Ja, åtminstone en gång
 Ja, flera gånger
 Vet ej

60 Hur många av dina vänner (inom och utom skolan)...

Markera en ruta på varje delfråga.

	Ingen	Någon enstaka	En del	De flesta	Vet ej
a) ...röker	☐	☐	☐	☐	☐
b) ...snusar	☐	☐	☐	☐	☐
c) ...är duktiga i skolan	☐	☐	☐	☐	☐
d) ...dricker sig berusade	☐	☐	☐	☐	☐
e) ...har provat narkotika	☐	☐	☐	☐	☐

61 Vet dina föräldrar/vårdnadshavare vilka kompisar du umgås med?

Svara för den/de du bor mest hos.

- Ja, alla
 Ja, de flesta
 Ja, några
 Nej, ingen
 Vet ej

62 Vet dina föräldrar/vårdnadshavare var du är på fredags- och lördagskvällar?

Svara för den/de du bor mest hos.

- Alltid
 För det mesta
 Ibland
 För det mesta inte

63 Hur väl stämmer följande påståenden in på dig och dina föräldrar/vårdnadshavare?

Svara för den/de du bor mest hos.

Markera en ruta på varje delfråga.

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra
a) För mina föräldrar är det okej om jag dricker alkohol	☐	☐	☐	☐
b) För mina föräldrar är det okej om jag röker hasch/marijuana	☐	☐	☐	☐
c) För mina föräldrar är det okej om jag röker cigaretter	☐	☐	☐	☐
d) För mina föräldrar är det okej om jag snusar	☐	☐	☐	☐
e) För mina föräldrar är det okej om jag dricker mig berusad	☐	☐	☐	☐

64 Har du någon gång, i syfte att höja din fysiska prestation i tränings- eller tävlingssammanhang, använt PWO (pre-workout) eller liknande preparat/substanser (t.ex. kreatin, beta-alanin, L-arginin, BCAA, synefrin)?

- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, för mer än 12 månader sedan

Skriv här vad du använt: _____

65 Hur stor risk tror du det är att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de...

Markera en ruta på varje delfråga.

	Ingen risk	Liten risk	Måttlig risk	Stor risk	Vet ej
a) ...provar anabola androgena steroider 1-2 gånger	☐	☐	☐	☐	☐
b) ...använder/kurar regelbundet med anabola androgena steroider	☐	☐	☐	☐	☐
c) ...dricker 1-2 burkar energidryck per dag	☐	☐	☐	☐	☐
d) ...provar prestationshöjande preparat (se fr.64) 1-2 gånger	☐	☐	☐	☐	☐
e) ...använder prestationshöjande preparat (se fr.64) regelbundet	☐	☐	☐	☐	☐

Tack för din medverkan!

Här är formuläret slut. Om det är något du skulle vilja tillägga så kan du använda utrymmet nedan.

Om du har frågor om alkohol och andra droger eller om du vill ha tips på vart du kan vända dig om du eller någon du känner har problem med alkohol eller andra droger, kan du hitta information på; www.drugsmart.se, www.bris.se och www.umo.se.

Mer om CAN hittar du på www.can.se.

C.A.N

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är ett nationellt kompetenscentrum som arbetar för minskade skador av alkohol och andra droger i samhället. Det gör vi genom att följa konsumtions- och skadeutvecklingen och genom kunskapshöjande insatser. Våra återkommande nationella undersökningar är Skolelevers drogvanor och Monitormätningarna. Vi genomför även lokala och regionala undersökningar på uppdrag av kommuner och län. CAN är en ideell förening med medlemsorganisationer och med ombud i alla län. Läs mer om oss på www.can.se.